

Modelinhoud BA-polis vrijwilligerswerk

Ter inleiding

De nieuwe wet betreffende de rechten van de vrijwilligers (hierna: wet vrijwilligerswerk) legt alvast een (op federaal niveau beperkte) verzekeringsplicht op aan een aantal organisaties die met vrijwilligers werken of vrijwilligers inschakelen.

We pleiten resoluut voor het ontwikkelen van duidelijke, vooral degelijke polisvoorwaarden voor vrijwilligerswerk, met de hierna nader omschreven kerninhoud. Heel duidelijk stellen wij voorop dat die kerninhoud evengoed moet gelden voor verplichte verzekeringen en voor niet verplichte verzekeringen (tussen beide verzekeringen zijn er weliswaar juridische verschillen die als dusdanig echter niets veranderen aan de inhoud van de verzekeringen).

De hier voorgestelde modelinhoud kan gelden voor alle organisaties, ongeacht of ze krachtens de wet vrijwilligerswerk onder de verplichte verzekering vallen of niet. Deze wet zelf (artikel 6 §1) vermeldt trouwens dat de organisaties een verzekering dienen te sluiten "tot dekking van de risico's m.b.t. het vrijwilligerswerk", waarbij tenminste de BA van de organisatie dient verzekerd te worden. Nu de wettekst zelf aldus bepaalt dat deze verplichting slechts een minimum is, reikt de hier voorgestelde modelinhoud zelf iets verder. Hoofddoel is terzake een degelijke bescherming te garanderen, dus te verzekeren, voor zowel de organisatie als alle vrijwilligers.

Voor deze modelinhoud pleiten we voor het opnemen van ten minste een clausule rechtsbijstand, waarbij we onder punt 3 hieronder een eerste voorstel schetsen. Zeker bij collectieve polissen dient zo een rechtsbijstandsverzekering begrepen te zijn bij de basispolis BA.

2.1. Wie is verzekeringsnemer?

2.1.1. Voor "individueel" (per organisatie) afgesloten verzekeringspolissen, kan de verzekeringsnemer elke individuele organisatie zijn, d.w.z. elke feitelijke vereniging evengoed als elke private of publieke rechtspersoon zoals bedoeld onder het begrip "organisatie" in de wet vrijwilligerswerk (art.3, 3°). *Feitelijke verenigingen die niet onder de verzekeringsplicht vallen (of zelfs niet onder de wet vrijwilligerswerk), kunnen hier eveneens optreden als verzekeringsnemer (zoals dat nu overigens algemeen gebeurt in de praktijk van zogenaamde evenementenpolissen).*

2.1.2. Voor "collectieve" polissen kan de verzekeringsnemer een lokaal bestuur, maar ook een federatie of een (landelijke) koepel van organisaties zijn.

Duidelijkheidshalve: onder "collectieve polissen" worden hier ten minste 2 types verstaan!

Type 1 collectieve polis

Bedoeld worden hier verzekeringspolissen gesloten door een publieke of private rechtspersoon ten behoeve van (zo goed als) alle organisaties, instellingen en/of diensten die verwant ("specifiek verbonden") zijn aan de werking (vb. diverse diensten die gekoppeld zijn aan de werking van een lokaal bestuur maar met een zekere autonomie in hun werking zoals bij diensten verleend door een gemeente, een OCMW, een bibliotheek, eigen stedelijke en/of gemeentelijke diensten, lokale afdelingen van een landelijke koepel).

Het betreft onder meer ook:

- 1) die feitelijke verenigingen die zelf vallen onder de door de wet vrijwilligerswerk bepaalde aansprakelijkheids- en verzekeringsregeling (omdat ze ook één of meer werknemers of personeelsleden tewerk stellen)
- 2) de zogenaamde koepelorganisaties die krachtens de wet vrijwilligerswerk burgerrechtelijk aansprakelijk zijn voor de feitelijke verenigingen die als lokale afdelingen van die koepelorganisaties beschouwd kunnen worden ("specifieke verbonden").

Ter herinnering: immuniteit van de vrijwilliger komt er op neer dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid rust op de rechtspersoon of de feitelijke vereniging met werknemers of personeelsleden, of op de organisatie waarvan de feitelijke vereniging een afdeling vormt.

Type 2 collectieve polis

Bedoeld worden hier verzekeringspolissen gesloten door een private of publieke rechtspersoon ten behoeve van allerlei (nader bepaalde) organisaties en/of initiatieven waarmee weliswaar geen structurele band bestaat maar waarbij er sprake is van extra dienstverlening aan vrijwilligersorganisaties (bijvoorbeeld een collectieve vrijwilligersverzekering zoals aangeboden door de Provincie West-Vlaanderen, de 'sportpolis' aangeboden door ISB (Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid), een verzekering aangeboden door Open Doek aan de lidorganisaties,...).

Feitelijke verenigingen die niet onder de wettelijke verzekeringsplicht vallen, zitten hier in een minder duidelijke of minder gemakkelijke positie als ze toch willen optreden als verzekeringsnemer van een collectieve polis. Terzake moet dan alleszins en minimaal duidelijkheid worden gebracht door de betrokken feitelijke vereniging in nauw overleg met de betrokken verzekeringsmaatschappij.

2.2. Wie zijn de verzekerden?

2.2.1. Verzekerd is alleszins de organisatie zelf, hier ook uitdrukkelijk met inbegrip van de feitelijke vereniging waarbij dan alleszins ook in een aangepaste bescherming wordt voorzien voor de individuele leden van de vereniging m.b.t. hun mogelijke aansprakelijkheid uit hoofde van de vereniging.

2.2.2. Verzekerd zijn verder alle vrijwilligers, naast eventuele andere "medewerkers", en met name:

- 1) Het bestuur van de vereniging of rechtspersoon als organisatie
- 2) De werknemers van de organisatie
- 3) De vrijwilligers die duidelijk onder de toepassing van de wet vrijwilligerswerk vallen
- 4) De vrijwilligers die zich mogelijk of occasioneel binnen de context van een organisatie op lossere of ad hoc basis inzetten, zoals b.v. familieleden van de vrijwilliger, kinderen die meehelpen en ontegensprekelijk vrijwilligerswerk verrichten, met inbegrip van de ouders/voogden wanneer die burgerrechtelijk aansprakelijk zijn voor een minderjarige vrijwilliger; het geheel van deze aangelegenheid dient in een open sfeer te worden afgehandeld tussen de organisatie en de verzekeringsmaatschappij volgens in onderling overeenstemming af te spreken modaliteiten.

2.2.3. In het raam van collectieve polissen of polissen gesloten door een koepelorganisatie of feitelijke vereniging (zoals omschreven onder punt 2.1.2. type 1) zijn ook verzekerd:

- de feitelijke verenigingen die (specifiek) verbonden zijn aan een feitelijke vereniging die een of meer werknemers of personeelsleden tewerkstelt en op wie de verzekeringsplicht rust,
- alsook de feitelijke verenigingen die beschouwd kunnen worden als een lokale afdeling van de koepel waarmee zij zijn verbonden (cf. specifieke verbondenheid)

2.2.4. In uitbreiding aan deze organisatiepolis, kunnen eveneens als verzekerden opgenomen worden: 'de personen, eigenaars, huurders of gebruikers van roeren-de/onroerende goederen ter beschikking gesteld van de omschreven groepering of gebruikt door deze laatste'.

2.3. Verzekerde activiteiten

2.3.1. Verzekerd zijn alle activiteiten die in concrete dan wel meer algemene bewoordingen worden omschreven in de verzekeringspolis, en waarbij bescherming wordt verzekerd voor alle activiteiten mogelijk te verrichten binnen de organisatie of in opdracht van de organisatie. Desgewenst kan er voor alle nadere preciseringen worden verwezen naar de bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis zelf.

Aan deze omschrijving wordt steeds een bredere interpretatie (naar "de geest" en niet enkel naar "de letter") gegeven.

De polis dekt alle activiteiten die in de ruime betekenis als vrijwilligersactiviteiten kunnen worden beschouwd.

2.3.1. Wat de collectieve polissen betreft dient een onderscheid gemaakt te worden:

- 1) Collectieve polissen aangeboden door publieke rechtspersonen koepels of feitelijke verenigingen ten behoeve van de feitelijke verenigingen die een specifieke verbondenheid hebben met de verzekeringsnemer of aanbieder van de collectieve polis (type 1)

Verzekerd zijn de activiteiten die door vrijwilligers worden uitgevoerd, uiteraard in het kader van de uitvoering van het programma van de rechtspersoon, koepel (rechtspersoon of feitelijke vereniging zoals hierboven bedoeld) maar ook de activiteiten die zich gewoonlijk afspelen binnen de feitelijke verenigingen die lokaal actief zijn.

- 2) Collectieve polissen aangeboden bij wijze van 'dienstverlening' aan het verenigingsleven (type 2). De polis geeft een ruime omschrijving van verzekerde vrijwilligersactiviteiten, met zo nodig een beperkte lijst van uitgesloten activiteiten op voorwaarde dat die vooraf goed bekend zijn gemaakt aan de organisatie die op dergelijke collectieve polis intekent.

2.4. Voorwerp van de verzekeringswaarborg

- 1) De Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid van de organisatie voor alle verzekerde activiteiten (cfr. 2.3.1.) met inbegrip van de aansprakelijkheid van de organisatie voor de schade die aan derden wordt veroorzaakt door haar vrijwilligers. Hierbij wordt als "derde" bedoeld iedereen met uitzondering alleen van de organisatie zelf.
- 2) De persoonlijke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers, maar ook van de bestuursleden van de vereniging, haar werknemers en haar leden: voor alle verzekerde activiteiten inclusief hun zware fout (zie nog onder 2.7. hierna) evenals hun lichte repetitieve fout. Hierbij worden als "derden" bedoeld:
 - de organisatie zelf (volgens nadere modaliteiten zoals precies te omschrijven in de verzekeringspolis zelf)
 - de begunstigden van het vrijwilligerswerk
 - de andere vrijwilligers
 - alle andere derden met desgewenst een beschrijving van wie de derden kunnen zijn, bijvoorbeeld collega's, medewerkers, ...
- 3) Beide verzekeringen voorzien in een dekking van schadegevallen, dus niet enkel van ongevallen zowel bij of tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk, als op de weg van en naar de activiteiten
- 4) Mogelijke bijzondere gevallen
De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie voor schade veroorzaakt door gebouwen, installaties en goederen die de organisatie voor haar activiteiten gebruikt.
- 5) voor wat de collectieve betreft geldt een zelfde verzekeringswaarborg.

2.5. Territoriale reikwijdte van de verzekering

De zetel van de organisatie moet in België gevestigd zijn.

De verzekering geldt wereldwijd met (zo nodig enkel uitzondering van de VSA en Canada) vanaf het ogenblik dat de organisatie gevestigd is in België.

2.6. Verzekerde bedragen

De voorkeur gaat uit naar bedragen die parallel lopen met degene die nu al in zogenaamde familiale polissen van toepassing zijn.

Er wordt alleszins een minimumwaarborg verzekerd ten belope van 20 miljoen euro per schadegeval voor schade aan personen of lichamelijke schade.

Voor schade aan goederen of materiële schade bedraagt de minimumwaarborg, verzekerd per schadegeval, 1 miljoen euro.

Deze basisbedragen worden geïndexeerd.

Bij het sluiten van haar verzekeringscontract kan elke organisatie uiteraard desgevallend, op basis van de door haar ingeschatte situatie en feiten onderzoeken of het opportuun is een hoger verzekerd bedrag dan hierboven vermeld, te bepalen en met de verzekeraar overeen te komen.

Deze basisbedragen worden geïndexeerd.

2.7. Uitsluitingen

Het uitgangspunt voor de polis in haar geheel is dat de organisatie normalerwijze steeds aansprakelijk en dus daarvoor verzekerd is.

Bedoeling is te komen tot een formule : "alles is verzekerd met uitzondering alleen van wat (beperkt) en uitdrukkelijk met zoveel woorden in de polis zelf is uitgesloten".

Conform de wettelijke bepalingen (wet op de landverzekeringsovereenkomst) kunnen enkel de uitsluitingen (o.m. van zgn. zware fouten) die uitdrukkelijk limitatief zijn opgesomd in de verzekeringspolis, aanleiding geven tot niet-tussenkomen van de verzekeraar.

Op deze basis kan van de uit de polis voortvloeiende waarborg worden uitgesloten:
de schade door zware fout en door opzet.

Zware fout wordt nader gedefinieerd als "dronkenschap, zware alcoholintoxicatie, gebruik van drugs", op voorwaarde dat de verzekeraar niet alleen de realiteit van deze feiten bewijst maar ook dat de dronkenschap, intoxicatie, e.d. de schade heeft veroorzaakt.

Opzet wordt nader gedefinieerd als het plegen van geweld op personen of het kwaadwillig beschadigen of ontvreemden van goederen, weer te bewijzen door de verzekeraar.

2.8. Mogelijke aanvullingen op deze verzekeringspolis (om in een verzekeringsbescherming te voorzien die verder reikt dan de zuiver buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid).

(1)Schade aan Toevertrouwde goederen

(2)Schade na Levering van goederen en uitvoering van werken

(3)Een aanvullende polis bestuurdersaansprakelijkheid (om de schade die niet in deze verzekeringspolis wordt gedekt mee te verzekeren)

2.9. Enkele slotbeschouwingen

Het doel van de modelinhoud (die desnoods nog aan wijziging onderhevig is gezien de uitvoeringsbesluiten m.b.t. de verzekeringsplicht nog niet gekend zijn) is om aan vrijwilligersorganisaties op een duidelijke en eenvoudige manier te communiceren dat een degelijke polis Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid voor de vrijwilligersorganisatie, zo precies mogelijk moet corresponderen met de elementen zoals opgesomd in de hierboven beschreven modelinhoud.

Er kunnen nog een aantal bijkomende kanttekeningen geplaatst worden:

- De hier beschreven modelinhoud is vooral gericht op vrijwilligersorganisaties waar het vrijwilligerswerk een centrale plaats inneemt.
 - Dit heeft te maken met de haalbaarheid van het aangeboden product enerzijds, maar anderzijds ook met het feit dat heel wat grote organisaties en/of instellingen, die wel met vrijwilligers werken maar dan vooral binnen een professionele of sterk geprofessionaliseerde setting (zoals ziekenhuizen, instellingen in de welzijnssector,...) een totaal andere algemene verzekeringsbehoefte hebben. Dergelijke structuren kunnen enigszins beschouwd worden als "bedrijven" waarvoor verzekeringsmaatschappijen zogenaamde exploitatiepolissen aanbieden, die specifiek zijn en waarbij de aansprakelijkheidsverzekering mee ingevuld wordt op basis van de algemene specifieke activiteiten (vb. medische aansprakelijkheid).
- Het gaat om een "modelinhoud": deze inhoud volstaat wellicht voor tal van organisaties, maar kan tekort schieten voor tal van andere organisaties
 - We gingen er vanuit dat de inhoud correct dient te zijn voor de meest "gewone" organisaties, beseffende dat niet elke organisatie evenveel verzekeringsbehoefte heeft. Wellicht willen bepaalde organisaties een bijkomende waarborgregeling, die specifiek verband houdt met de aard van hun activiteiten (vb. de Gezinsbond voorziet een extra clause mbt. BA na levering van goederen en diensten, wat te maken heeft o.m. met hun uitleendienst).
 - Wie speciale verzekeringsnoden/behoeften heeft, dient aanvullende bepalingen in de eigen verzekeringspolis te laten opnemen, of moet met de verzekeringsmaatschappij akkoord raken over het sluiten van eventuele bijkomende verzekeringspolissen.
 - Hoe meer de BA-polis omvat, hoe ruimer m.a.w. het toepassingsgebied is, hoe meer de prijs van de polis zal stijgen.
- Het doel is dat de verzekeringsmaatschappijen die aan de (vroegere) besprekingen participeerden (of later daarbij willen aansluiten), de modelinhoud als minimumvoorbeeld hanteren. Dat belet hen vanzelfsprekend niet extra service te verlenen.

- Vanzelfsprekend worden in de toekomst ook andere verzekeringsmaatschappijen uitgenodigd om de verzekeringspolis die ze aanbieden aan vrijwilligersorganisaties, op deze modelinhoud te enten.

Vanuit het werkveld denken we dat het in omloop brengen van een modelinhoud vrijwilligersorganisaties kan helpen hun keuze te bepalen. Omdat er veel nood is aan “objectieve” informatie en organisaties naar middelen zoeken om bestaande polissen te kunnen beoordelen, lijkt het ons steeds meer opportuun nog verder te gaan: namelijk het ontwikkelen van een kwaliteitslabel voor de verzekeringsmaatschappijen die degelijke vrijwilligerspolissen aanbieden.

Het kwaliteitslabel is een positieve manier om bijzondere aandacht te vragen én bij de verzekeringsmaatschappijen én bij de te verzekeren organisaties: dit kan de verzekeringsmaatschappijen attenderen op het belang een degelijk product aan te bieden; het geeft vrijwilligersorganisaties een zekere garantie dat het product dat ze aankopen degelijk is. Vanzelfsprekend kan dergelijk kwaliteitslabel aan meerdere verzekeringsmaatschappijen worden uitgereikt, en dienen dan nog criteria opgesteld te worden om een positieve of negatieve beoordeling te justifiëren.

De modaliteiten hiervoor moeten nog verder onderzocht worden.